

<http://www.risaleinurenstitusu.org/index.asp?Section=Kulliyat&Book=EmirdagLahikasi&Page=259>

<https://gnosticteachings.org/scriptures/gnostic-scriptures/331-the-gospel-according-to-mary-magdalene.html> (Erş. Tarihleri. 10.10.2016)

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ SONRASINDA GERİLEN TÜRKİYE-ALMANYA İLİŞKİLERİNDE GÖÇMEN MESELESİ

THE PROBLEM OF IMMIGRANTS IN TURKEY-GERMANY RELATIONS WHICH WERE
STRAINED AFTER THE JULY 15 COUP ATTEMPT

METİN AKSOY*

ABSTRACT

The attempt of coup d'etat on July 15, which represents a significant breakdown in the history of democracy in Turkey, and the reaction of the Turkish people to it, corresponds to a significant break in terms of Germany-Turkey relations. Bilateral relations, which are currently undergoing at a tumultuous course due to immigration and integration problems, are on the verge of a consequent crisis of Germany's unilateral interpretation of the July 15 coup attempt against Turkey. Undoubtedly, this will have an impact on the Turkish immigrant population living in Germany. From this point of view, the study focused on the probable effects of the July 15th coup attempt on Germany-Turkey in general, and on the immigration issue in particular, as a result of the assessment of Germany's response to the July 15th coup attempt.

Keywords: July 15th, Germany-Turkey Relations, Migration and Integration, FETO.

ÖZ

Türkiye demokrasi tarihinde önemli bir kırılmayı temsil eden 15 Temmuz darbe girişimi ve Türk halkının buna verdiği tepki Almanya-Türkiye ilişkileri açısından da önemli bir kırılmaya denk düşmektedir. Halihazırda göçmen ve entegrasyon sorunları sebebiyle inişli çıkışlı bir seyir izleyen ikili ilişkiler Almanya'nın 15 Temmuz darbe girişimini Türkiye aleyhtarı ve tek taraflı olarak yorumlaması sonucu bir krizin eşliğindedir. Şüphesiz bu durumun Almanya'da yaşayan Türk göçmen nüfus üzerinde de etkileri olacaktır. Bu noktadan hareketle 15 Temmuz darbe girişiminin genelde Almanya-Türkiye özelde ise göçmen meselesi üzerindeki olası etkilerine yoğunlaşılacak çalışmada Almanya'nın 15 Temmuz darbe girişimine verdiği tepki üzerinden bir değerlendirme yapma amacı güdülmüştür.

Anahtar Kelimeler: 15 Temmuz, Almanya-Türkiye ilişkileri, Göç ve Entegrasyon, FETÖ.

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü

Giriş

15 Temmuz gece saat on sularında televizyon kanalları İstanbul boğaz köprüsünün kapatıldığını ve olağan üstü bir durumun söz konusu olduğunu izleyicilerine duyurdu. Sosyal medya üzerinden bu durumun bir darbe girişimi olduğu söylentileri hız kazandı. Başbakan Binali Yıldırım'ın yapmış olduğu açıklama ile bunun bir kalkışma olduğu doğrulanmış oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın *Facetime* üzerinden televizyon kanalında canlı olarak yayınlanan telefon görüşmesinde darbe girişimi doğrulandı ve halkın sokaklara çağrılmasıyla Türkiye demokrasi tarihinde dönüm noktalarından biri yaşandı. Darbeye karşı sokakları dolduran binlerce insan Türk ordusunun içine sızmış bir gurup FETÖ (Fethullahçı Terör Örgütü) mensubunun girişimini engellemek için canlarını ortaya koydu ve sürecin sonunda 261 vatandaşımız şehit olurken binin üzerinde insanımız yaralandı.

Darbe girişiminin tam olarak önlenmesi yirmi dört saati bulsa da aslında 16 Temmuz sabahı bu girişimin başarısız olduğu ortaya çıkmıştır. Hızlı bir şekilde FETÖ mensubu komutanlar ve hâkim-savcılar bürokrasiden temizlenmeye başladı. Birçok kurumda onlarca insan soruşturuldu, açığa alındı veya tutuklandı. Sürecin tam anlamıyla yürütülmesi adına Olağanüstü Hal (OHAL) kanunu meclisteki üç partinin uzlaşısıyla çıktı. Darbe girişimin ilk dakikalarından itibaren uluslararası medya başta olmak üzere dünya liderlerinin de bu sürecin takipçisi olduğu görülmektedir. Yine darbe girişimin ilk dakikalarından itibaren uluslararası kamuoyunda Cumhurbaşkanı aleyhine haberlerin yer aldığı görülmektedir. Hatta girişimin başarılı olması için spekülâtif haberlerin servis edildiği de görülmektedir.

OHAL'in ilan edilmesiyle birlikte başlatılan tutuklamalar Türkiye'ye yönelik eleştirilerin dozunu da artırmıştır. Uluslararası kuruluşların ve devletlerin temsilcilerinden gelen eleştirileri engellemek ve darbe girişimini anlatmak için Türkiye'den gönderilen heyetler olsa da bazı ülkelerin kaçan darbeci teröristleri kabul eden ülkeler arasında yer almaları sorunun başlangıcı olmuştur. Avrupa Birliği (AB) üyesi bazı devletler darbe girişimini kınamak ve ona karşı tavır almak noktasında bile uzunca bir süre beklemeyi tercih etmiştir. Bu durum Türkiye'nin eleştirilerini ve aynı zamanda o ülkelere karşı güven kaybını da tetiklemiştir. Özellikle AB'nin dinamosu sayılan ve Türkiye kökenli göçmenlerin en fazla yaşadığı ülke olan Almanya bu ülkelerin başında gelmektedir.

Almanya'nın 15 Temmuz darbe girişimine karşı sessiz kalmasıyla beraber o gece yapılan manipülâtif haberler ve sonrasında Alman medyasının

Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik hakarete varan söylemleri ikili ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra Alman hükümetinin Türk kökenli göçmenlerin düzenlediği 15 Temmuz mitingine Cumhurbaşkanının canlı bağlanmasına engel olması fakat PKK terör örgütünün temsilcilerine bu imkanları sağlaması ilişkileri daha da çıkmaza sokmuştur. Almanya'nın darbe girişimi sonrasında izlediği tutum bu ülkede yaşayan Türkiye kökenli göçmenleri de rahatsız etmekte ve kendilerini geldikleri ülke ile yaşadıkları ülke arasında seçim yapmaya zorlamaktadır. Bu çalışmada ile iki ülke arasındaki ilişkilerin temel sorunları olan göçmenler, Almanya'nın değişen eğitim politikalarına uyum tartışmaları ve İslamofobia ele alınmış akabinde de 15 Temmuz girişiminin ikili ilişkiler üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Almanya'daki Göçmenlere Yönelik Entegrasyon Sorunu Tartışmaları

Türkiye-Almanya ilişkilerinde en önemli unsurlardan bir tanesi Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli nüfustur. Avrupa'ya göç eden Türkiye kökenli nüfus 3,5 milyonu aşmış durumdadır ve bunların büyük bir kısmı geri dönmeyi düşünmemektedir veya çeşitli nedenlerle geri dönme imkânları bulunmamaktadır. Türklerin yurt dışında yoğun olarak yaşadığı ülke 2,7 milyonluk bir sayıyla Almanya'dır. Türk göçmenlerin nüfusu 1961 Kasım ayından itibaren kademeli olarak ve hızla artmaya başlamıştır. Almanya'da yaşayan 2.7 milyon Türkiye kökenli göçmen, sayıları nedeniyle Avrupa Birliği dışından gelen en büyük göçmen nüfusu oluşturmaktadır. Bugün, Almanya'da yerleşmiş Türklerin %32'si Almanya vatandaşlığını elde etmiştir. Türk göçmenlerin nüfusu on altı eyaletten oluşan Almanya'nın dört eyaletinden (Bremen, Hamburg, Mecklenburg-Vorpommern ve Saksonya'dan) daha fazla nüfusa sahipken, beş eyaletin (Berlin, Hamburg, Rheinland-Pflaz, Saksonya-Anhalt ve Schleswig-Holstein) nüfuslarının yarısına denk düşmektedir (Fien, 2016; 121).

Yarım asırdır Almanya'da bulunan Türk göçmenler kendi toplumsal değerlerini sürdürebilecekleri vakıflar, dernekler, camiler, dergiler, gazeteler, radyolar ve televizyonlar kurarak farkında olmadan Almanya'ya yerleşmeye başlamışlardır. Soğuk Savaş döneminde ülkesel birliğini yeniden kurma gayretleri veren Almanya bu dönemin atmosferi hasebiyle uzunca bir süre göçmenlerin yerleşmesini fark edememiştir. (Güllüpınar, 2014) Ülke içerisinde yaşayan farklı unsurlar için uzun vadeli politika geliştirmek yerine onların uzun vadede sisteme entegre olmaları beklenmiştir. Soğuk Savaşın

sona ermesi ve “Kızıl tehdidin” ortadan kalkması Avrupa’da “İslâm”ın ve “göçmenler”in yeni tehditler olarak görülmesini beraberinde getirmiştir (Kurt, 2016). Oluşturulmaya çalışılan yeni bir “öteki” algısı zamanla batı toplumlarının tamamını etkileyeme başlamıştır. Bu algının hızlanmasında 11 Eylül saldırılarının, Samuel Huntington’un *Medeniyetler Çatışması* tezi- nin ve küresel ekonomik krizin etkili olduğunu ileri sürmek mümkündür (Huntington, 2015). Küresel sistemdeki bu değişim, Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde muhafazakâr partilerin iktidara gelmesine ve göçmenlere yönelik söylemlerin ve eylemlerin sertleşmesine de katkıda bulunmuştur.

1990’lar sonrasında, Almanya tam anlamıyla entegrasyon sorunuyla yüzleşmeye başlamış, göçmen sorunları da zamanla hızla büyümeye ve çözüm bekleyen önemli bir konu haline almaya başlamıştır. Entegrasyon sorunu göçmen nüfusu itibarıyla daha derinden tartışılmaya başlanmış ve zamanla göçmen politikasının etkisizliği, eksikliği, sahipsizliği, gönülsüzlüğü ortaya çıkmıştır. Almanya’nın göçmen politikasında göçmenlerin sorunları, ihtiya- çları, öncelikleri dikkate alınmamış, çoğu zaman göçmenler suçlanmış ve göçmenlerin yaşadıkları ülkelere entegre olamadıkları söylemi Alman poli- tikacılar için kolaycı bir mantıkla dile getirilmiştir (*Konrad-Adenauer-Stiftung Türkiye Temsilciliği*, 2004).

“Türkler entegre olmak istemiyor” söyleminin “Türkleri entegre edecek politikaya sahip değiliz” söylemine tercih edilmesi bu durumun en bariz örne- kleridir (“*Almanya Türk Diasporası*”, *Sabah*, 2015). Bu durumda çözüm bul- mak ise son derece zorlaşmıştır. Çünkü sıralanan bu söylemlerden ikincisi ne kadar sorumluluk yükleyiciyse ilki de o kadar dışlayıcı ve ötekileştiricidir. Almanya’nın artık ikinci söylemi tercih ettiği kabul ve umut edilirse ülkenin daha fazla sahiplenici politikalar üretebileceğini ileri sürmek mümkündür. Bu politikalar üretilmediğinde göçmenler farkında olarak veya olmayarak bir gettolaşmaya itilmektedir. Bu durum ise toplumları uyum sürecinden uzak- laştırmakta ve hükümetler tarafından üretilen politikalara yaklaşım ise daha temkinli bir hal almaktadır.

Sahiplenici politikaların sadece yasalarla gerçekleşmeyeceği ortadadır. Bu durumda Alman toplumunu oluşturan sıradan vatandaşların, medyanın, devlet kurumlarının vs. göçmenlere yönelik kullandığı “*dil*” çok önemli- dir. Bu dil ayrıştırıcı, dışlayıcı veya iğreti edici olamamalı aksine daha fazla birlikteliği bütünlüğü ve ortak noktaları vurgulamalıdır. Oysa Almanya’da göçmenler ile Almanlar arasındaki ayırım her ortamda vurgulanmakta ve

göçmenlere yönelik “öteki” vurgusu sürekli olarak hissedilmektedir. Almanya’nın herhangi bir bölgesinde ortaya çıkan töre cinayeti veya zoraki evlilikle ilgili kavgalar Alman gazeteleri tarafından manşetten verilirken, Almanların iş hayatından eğitime kadar geniş bir alanda göçmenlere yönelik uyguladıkları ayrımcılık ise haber konusu dahi edilmemektedir (“*Almanya’da Göçmen Karşıtı*”, *Haber N1*, 2014). Bu bakış açısı iyi bir entegrasyon politikasında olması gereken ne *fırsat eşitliğini* ne de *beraber yaşama* imkanını sağlamaktadır.

Özellikle, Türkiye-AB ilişkilerinde Merkel hükümetinin savunduğu “*İmtiyazlı Ortaklık*” politikası ve Angela Merkel’in uzun süre bu politikada ısrarcı olması iki ülke ilişkilerinde soğuk rüzgârlar estirdi (“*İmtiyazlı Ortaklık*”, *Hürriyet*, 2005). Diğer taraftan Erdoğan’ın Şubat 2008’de gerçekleştirdiği Almanya ziyareti esnasında gurbetçilerle buluşması ve Köln’de yaptığı konuşmada “*Entegrasyona evet, asimilasyona hayır*” söylemi ve “*Almanya’da Türk okul ve üniversitelerin kurulması*” talebi hem Alman kamuoyunda hem de Merkel hükümetinde büyük tepkiyle karşılandı. Alman medyasının bu konuşmayı uzun bir dönem gündemde tutması Türkiye karşıtı bir kamuoyunun oluşmasında etkili oldu (“*Erdoğan Almanya’da Sözü*”, *Milliyet*, 2008.). Diğer taraftan gerek Merkel Hükümeti’nin göçmen politikası gerekse her seçim döneminde göçmenlerin geldiği ülkelere veya ülkede yaşayan göçmenlere yönelik olumsuz afişler ve sloganlar Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkilerin durağan bir döneme girmesinde ve gerilmesinde etkili olurken, bu durum göçmenleri de rahatsız etmektedir.

Son dönemde Almanya gündemini meşgul eden ve “*Dönerci cinayetleri*” olarak lanse edilen gelişmeler -ki bu başlık bile göçmenlere yönelik aşağılayıcı dilin bir göstergesidir- Neonazi guruplarının ortaya çıkması ile birlikte göçmenleri daha da tedirgin eden bir ortamı doğurmuştur (“*Almanya’daki Dönerci Cinayetleri*”, *NTV*, 2015). Alman hükümetinin uzunca bir süredir beklettiği ve Haziran 2016’da yeniden gündemine aldığı sözde Ermeni soykırımını kabul eden yasanın Alman parlamentosunda görüşülmesi bir diğer tartışma konusudur. Koalisyonun ortakları Hristiyan Demokrat Birliği (CDU), Hristiyan Sosyal Birliği (CSU), Sosyal Demokrat Partisi (SPD) ve muhalefet partisi Yeşiller tarafından hazırlanan ve Parlamento tarafından onaylanan tasarının bu kadar geniş destek bulması Türk kökenli göçmenleri tedirgin etmiştir. Tasarı, 1915 olaylarının soykırım olarak tanınmasını, bunun orta öğretim ve üniversite eğitiminde ders olarak okutulmasını, sivil toplum çalışmalarına ve yayın alanına yansıtılmasını içeriyor (“*Almanya ile Kriz*”, *Hürriyet*, 2016). 3 milyon göçmenin yaşadığı bir ülkede tarihle ilgili bir

konuyu siyaset aracı olarak kullanmak ne entegrasyona ne de bu toplumun değerlerine özen gösterilmesine katkı sağlamamaktadır. Hatta hedeflenenin entegrasyon değil tam anlamıyla bir asimilasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Asimilasyon ve soykırım sicili bir hayli kabarık olan ülkenin kendi sorunlarını ört bas etmek adına bu yöndeki politikaları rahatlıkla kullanması göçmenleri tedirgin etmektedir.

Türkiye kökenli göçmenlerin Almanya'ya güven duymasını engelleyen bu süreçte Alman medyasının kullandığı dil de etkili olmuştur. *Der Spiegel*'in Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakarete varacak düzeyde "Erdoğan gibi bir despotun bu süreci engellemesine izin vermeyeceğiz" yönündeki yorumu (Wir lassen uns von einem Despoten wie Erdogan nicht erpressen, ", *Der Spiegel* 2016) ve buna benzer haberleri durumu basit bir örneğidir. (Der Bundestag darf sich nicht um Erdogan kümmern, *Der Tagesspiegel*, 2016). Bu tarz haberlerin ikili ilişkileri olumsuz etkilemesinin yanı sıra Almanya'daki Türk göçmenlerin kaygılarının dikkate alınmadığını da göstermektedir. Alman Parlamentosu'nda oylanan sözde Ermeni soykırım kararına "dur" demek için bir araya gelen Türk derneklerinin birçok girişimi de engellenmiştir. Türk derneklerinin bir araya gelerek oluşturduğu çatı kuruluşun Alman gazetelerine (*Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Süddeutsche Zeitung*, *Die Welt* ve *Der Tagesspiegel*,) vermek istediği haber metni ("Alman Medyasının Yayınlamadığı Metin", Ensonhaber2016) yayımlanmadığı gibi Berlin metrosu da Türklerin planladıkları gösteri yürüyüşle ilgili afişlerin metrolara asılmasını yasakladı. ("*Almanya'ya Tepki*", *BBC Türkçe*, 2016).

Almanya'nın toplumsal ayrışmayı hızlandıran yaklaşımlarını 15 Temmuz darbe girişimine yaklaşımında da görmek mümkündür. Alman basınının FETÖ'nün darbe girişiminin ardından yayınladığı haberlerde vatandaşların tankların önüne geçerek darbeyi engellemesini görmezden gelmesi ve hatta neredeyse darbenin başarısız olmasına hayıflanır gibi haberler yapması önemli bir sorundur. Alman basını, Türk halkının 15 Temmuz darbe girişimini engellemesini bir demokrasi zaferi olarak görmeme gayreti içerisine girdiği gibi darbe girişiminden sonra, Türkiye'de alınmaya başlanan tedbirler konusunda ülkenin geleceğine dair endişelerini ilk sayfalarına taşıırken, darbe girişiminde hayatını kaybeden şehitlere ve yaralılara neredeyse hiç değinmedi.

Alman yetkililerden gelen cılız tepkilerin yanında medyanın daha çok tutuklanan çeşitli kamu görevlilerini veya OHAL durumunu öne çıkarması, Alman siyasetinin örtülü olarak darbecileri destekliyor gözükmesine

ve iki ülke arasındaki birçok uzlaşma ortamının kaybolmasına neden oldu. Hem Sözcü Ermeni soykırımına yönelik yaklaşımlar hem de 15 Temmuz sonrası gelişmeler iyi bir entegrasyon süreci değil tam tersi toplumun farklılıklarını net bir şekilde ortaya koyan ve aralarındaki uçurumun geldiği boyutları gösteren olaylar oldu. Bunu giderebilecek olan alan eğitim birimleri, onlar da günlük hayattaki siyasi tartışmalardan ve ötekileştirmelerden etkilenmektedir.

Sürekli olarak Türkiye karşıtlığı üzerine kurgulanmış bir siyasetin ülkede yaşayan göçmenlere bir entegrasyon kolaylığı sağlamayacağı aşikardır. Geldikleri ülke her ne şekilde olursa olsun veya kim tarafından yönetilirse yönetilsin her gün kendi değer yargılarına ve ana vatanlarına yönelik aşağılayıcı, dışlayıcı ve alaycı haberlere ve kavramlara yer verilmesi Türkiye kökenli göçmenlere huzur değil huzursuzluk vermektedir. Göçmenlerin kaygılarının artıran bu yaklaşımlar entegrasyonun en önemli ayaklarından bir tanesi olan eğitim sorununa da yansımaktadır. Kendi kimliklerine yönelik her fırsatta ve her yönden gerçekleştirilen saldırılar gençler arasındaki farklılık duygusunu körüklemektedir. Eğitim hayatında Türkiye kökenli çocukların büyük bir ayrımcılıkla karşı karşıya kalmasına da neden olmaktadır.

Göçmenlere Yönelik Uyum ve Eğitim Politikalarının Tartışılması

Entegrasyonun en önemli mekanizmalarından birini oluşturan eğitim konusu Soğuk Savaş sonrasında hızlanan “biz” ve “onlar” ayrımından etkilenmiştir. Eğitime ulaşma konusunda olmasa da aynı şartlarda eğitim görme konusunda Almanya’daki Türk göçmenler halen yüksek düzeyde ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Federal Almanya’da yaklaşık 400 bin civarında Türk çocuğu ilk ve orta öğretim okullarına devam etmektedir(Almanya’da Eğitim ve Pisa Araştırmasının Türkler İle İlgisi Üzerine Yorumlar”, *Avrupalı Türk İşadamları Birliği*, 2003). Her geçen gün eğitim alan genç nüfus artsa da bunlar arasında üniversiteye devam edenler sayısında büyük sorunlar olduğu açıktır. Birinci ve hatta ikinci kuşağa göre, daha fazla genç Türk göçmen ilk ve orta okullarda eğitim görse de yüksek öğretime devam edenlerin sayısı bugün 36.000 civarındadır.(Fien,2003:125) Bu sayı göçmen nüfusu göz önüne alındığında düşüktür. Türk göçmen çocuklarının büyük bir kısmı *Berufsschule* adlı meslek liselerinde yoğunlaşırken destekleme okulu olan *Förderschule* (*sonderschule*) okullarına giden göçmen çocukların sayıları da çok yüksektir. Diğer taraftan üniversiteye devam etmek için liselere (*Gymnasium*) yönlendirilen gençlerin sayısı oldukça azdır. Bir şekilde, Türk gençlerin belirli bir

düzece kadar eğitim almalarına kolaylık sağlandığı ve bu eğitim düzeyinin aşılmasına pekte imkân tanınmadığı gözükmektedir. Bu durumda, Alman eğitim sisteminde büyük bir orantısızlık ortaya çıkmakta ve göçmen çocukları belirli okullara bilinçli bir şekilde yönlendirilmektedir. Bu durum Avrupalı Türk İşadamları Birliği (BTEU) tarafından derlenen, “Almanya`da Eğitim ve Pisa Araştırması’nın Türkler ile ilgisi üzerine yayınlanan raporda daha net bir şekilde gözükmektedir:

Almanya düzeyinde 400.000’in üzerinde öğrencimiz genel eğitim veren okullara devam etmektedir. Her ne kadar çocuklarımızın ve gençlerimizin geçen yıllara göre son yıllarda başarılarında belirli bir artış gözlense de Alman ve diğer kültürel azınlıklara göre çocuklarımızın başarıları düşüktür. Örneğin Türk öğrencilerinin %4’ü öğrenme güçlüğü olan çocukların devam ettiği okullara (Sonderschule für Lernbehinderte) devam ederken, Alman öğrencilerin %2’si, İspanyolların %2,5’i, Yunanlıların %3,1’i aynı okullara gitmektedirler. İlkokul ve orta dereceli okullara devam eden tüm Türk öğrencilerinin %21,7’si “Hauptschule”ye giderken bu oran Almanlarda %10’a, İspanyollarda %16,6’ya düşüyor. Gymnasium’a devam eden Türk öğrencilerinin oranı %5,7 iken, bu oran Yunanlılarda %11,5’e, İspanyollarda %15,8’e ve Almanlarda %23’e yükseliyor (<http://www.bteu.de>, 17.09.2016).

Alman eğitim sistemindeki sistematik dışlama başarılı bir entegrasyonun önündeki önemli bir engeldir(Güllüpınar,2011). Bu sistemi sorgulamadan başarılı bir entegrasyon sürecinden söz etmek mümkün değildir. Yukarıda belirtildiği gibi, destekleme okullarına (Sonderschule) giden Türk kökenli çocuklar Alman çocuklarının iki katı durumdadır. Sadece bu veri bile sorunun ortaya konması adına önemlidir. Bu okullarda göçmen çocukları, bilinçli/bilinçsiz bir şekilde iki yıl üst üste sınıfta kaldığında/bırakıldığında veya sınıflarda çok hareketli oldukları tespit edildiklerinde kolaylıkla gönderilmekte ve tekrardan yukarı çıkış şansı varmış gibi gözükürken aslında normal okullara dönüş mümkün değildir. Resmiyette normal okullarda geri dönüşleri olan fakat çeşitli gerekçelerle bu pekte kolay uygulanmayan sistemde göçmen çocukları daha küçük yaşlarda kendilerini ikinci sınıf insan olduğu hissettirilmekte ve bir dışlanmışlık duygusu yaşamalarına müsaade edilmektedir. Oysa, Mesut Özil’in Alman milli takımını seçmesini iyi bir entegrasyon örneği olarak göstermek nasıl gerekli bir davranışsa, benzer davranış “Sonderschule” deki göçmen çocuklarının sorunları ele alınarak da gösterilmelidir.

Aksi halde eğitim sistemi dışlanan bir toplum üretmenin ötesine geçemeyecektir. Aynı şekilde Fatih Akın’a altın ayı ödülünü verirken, onun iyi

bir entegrasyon örneği olduğunu ifade etmek ne kadar gerekliyse, öte taraftan, hapishaneleri dolduran göçmen çocuklarının niçin kriminal eğilimler gösterdiği de analiz edilmeli veya edilmek istenmelidir. Kriminal olaylara karışan Türk çocukların büyük bir kısmı okullarda yaşanan dışlanmışlığın ve buralarda gerçek anlamda kendini ifade edememenin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Burada göçmen çocuklarının başarılı bir entegrasyon süreci için ana dillerinde eğitim alınmasına da müsaade edilmelidir. Almanya'daki örneklerse tam tersi yöndedir ve okullarda Türk çocukların bir araya gelmesi bile engellenmeye çalışılmakta ve aileler tehdit edilmektedir. Almanya Türk Veli Dernekleri Federasyonu (FÖTED) genel başkanı Ertekin Özcan bu duruma yönelik kaygısını şu şekilde dile getiriyor.

Türk çocuklarına ana dillerini “teneffüslerde dahi yasaklamak isteyen” öğretmen ve yöneticileri duyup görünce bu işin ne kadar ciddi olduğu anlaşılır sanıyorum. Dil bir insanın kişiliğidir, benliğidir. Bu özellik yok edilmeye değil, teşvik edilmeye mecburdur. Çocuklarımızın bu özelliği ayrıcalık değil, bir özellik, bir zenginlik olarak görülmelidir (Ertekin, 2003).

Eğitim sisteminde gerçekleştirilemeyen fırsat eşitliği ortak yaşam alanlarında daha büyük sorunlar oluşturmakta ve çözülemeyecek kutuplaşmalara neden olmaktadır. Sistemik olarak sistemin dışına itilen göçmen çocukları o ülkelerin değer yargılarını kabul etmeyeceği ortadır. Bu nedenle, eğitim sistemi kimlik farklılıklarını vurgulamaktan çok ortak kimlikleri üretebilecek düzeyde yeniden analiz edilmeli ve ortak değer yargıları üzerinden tekrardan inşa edilmelidir. Bu inşa süreci, geleceğe yönelik tutarlı, ayrıştırılmadan uzlaştıran çözüm önerileri geliştirilerek mümkün olabilecektir. Ancak 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında iki ülke arasında yaşanan gelişmeler veya sözde Ermeni soykırım tasarısını siyasi araç ve gerekçelerle Alman parlamentosundan geçirerek, 1915 olaylarının soykırım adı altında ders kitaplarına konulacak olması, ülkede böyle bir inşa niyetinin olmadığını da göstermektedir. 11 Eylül saldırıları sonrasında Müslüman göçmenlerin dini değerlerine yönelik ötekileştirme çabası, yükselişte olan İslamofobia (İslam karşıtlığı) veya aşırı sağ hareketler göçmenleri tedirgin eden bir diğer unsurdur. Ayrıca eğitim kurumlarında kendi kimliklerine yönelik hakarete varan tutumlar eklenince ortaya iyi bir entegrasyon süreci değil de tam aksi yönde yeni süreçler çıkabilecektir.

11 Eylül Saldırıları Akabinde Avrupa'da İslam Algısı: İslamofobia

Soğuk Savaşın bitimiyle birlikte ortaya çıkan yeni dünya düzeninin algılanmasına yönelik hedefler ve tahminler anlaşılmaya çalışılırken hem batı dünyası hem de İslam dünyası kendini yeni sisteme adapte etme arayışına girmiştir. İslam Dünyası için bu adaptasyon süreci batıya karşı benliğini koruma ve kendini konumlandırma ile çevrili iken batı dünyası içinse daha keskin bir durum ortaya çıkmıştır(Karlsson,2004:197). Batı'da yeni tehditlere karşı yeni önlemlerin alınması, yeni mücadele alanlarının açılması şeklinde seyretmiş ve 11 Eylül'de Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırı ve sonrasında yaşanan gelişmeler, Müslüman ve İslam karşıtlığının hızla yayıldığı bir dönem olmuştur(Erdenir,2006:197). Saldırıları sonrasında ortaya çıkan değerlendirmelerin bir kısmı uluslararası terörizmi(Tipi,2003:39), bir kısmı uluslararası ilişkilerde meydana gelebilecek olası gelişmeleri, bir kısmı da olayın kültür din eksenindeki yansımalarını ön plana çıkartarak yeni ortamı anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmıştır.

Oysa ABD'nin bu saldırıları sonrasında ilk hedef olarak Müslüman ülkeleri sıralaması ve bunu yeni bir haçlı seferi olarak nitelemesi Müslümanlar için bir dönüm noktası olmuştur. Avrupa İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Merkezi'nin (EUMC) 2002 tarihli raporu, 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra Avrupa'da sade Müslümanlara karşı yapılan taciz ve ihlallerin dozunun ve bunun kabul görme oranının arttığını ortaya koymuştur (*Semaver Dergisi*, 2009). Din ve Kamu Politikası Enstitüsü Başkanı Joseph Grieboski, ABD Dışişleri'nin İslamofobia'ya karşı tutumunu "tatmin edici" bulmakla birlikte "sadece İslamofobia değil, Batı Avrupa'da genel olarak dine karşı hoşgörüsüzlüğün, antisemitizmin, azınlıklara karşı yabancı düşmanlığının artmasına Dışişleri'nce verilen karşılık beni hayal kırıklığına uğrattıyor" (*Semaver Dergisi*, 2009; 2) şeklindeki yorumu 11 Eylül sonrası durumun karamsarlığını ortaya koymuştur.

Bu olayla birlikte, Avrupa'da zaten var olan sağ hareketler yabancı düşmanlığını ön plana çıkartarak tekrardan artış göstermeye başlamış(Naoi,2007:12) ve bu artışa yönelik Avrupa kamuoyunda örtülü bir kabul etme durumu hâkim olmuştur. Yükselişe geçen yeni sağ (neu rechte) hareketler tarihsel örneklerinden yola çıkarak bir Yahudi karşıtlığı yerine İslam karşıtlığını, Yahudileri hedef göstermek yerine Müslüman kökenli misafir işçi veya sığınmacıları hedef göstermektedir. Zamanla bu durum aşırı sağ ve bazı muhafazakâr partiler tarafından seçim malzemesi olarak ta kullanılmıştır(Naoi,2007:82).

Avusturya’da İslam karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı ile bilinen Özgürlükçüler Partisi’nin (FPÖ) 2008’de Graz’da yapılan yerel seçimlerde başkan adayı olan Susanne Winter, Hz. Muhammed’e “çocuk tacizcisi” diyerek hakaret ederken, Müslümanların Avusturya’ya yerleşmesini “gizlice yaklaşan bir İslam tsunamisi” olarak Yine aynı partinin kullandığı “Freie Frauen statt Kopftuch zwang” (başörtüsü zorlaması yerine, özgür kadınlar) gibi seçim afişleri de Avusturya’da yer alan İslam karşıtlığını göstermektedir (Naoui, 2007; 2).

Fransa’da ise benzer bir İslam karşıtlığının yükseldiğini ispatlayan konu ise Jen Marie Le Pen’in ve daha sonra kızı -2011’de Ulusal Cephe Partisi’nin lideri olan- Marine Le Pen’in 2012 Fransa cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oy oranını yükseltmiş olmasıdır. Le Pen’in sloganları, afişlerinin ırkçılığı ve cami resimlerinin üstüne çarpı koyması veya göçmenler için defolup gidin gibi benzeri pankartlar hazırlatması aşırı sağcı göstergelerdir. Nicholas Sarkozy’nin her fırsatta dile getirdiği Türkiye’nin AB üyeliğini engelleyeceği yönündeki açıklamaları ve göçmen karşıtı söylemleri de toplum içerisindeki kırılmaları göstermektedir. Bunun yanında dönemin iç işleri bakanı olan Dominique de Villipin, ülkesinde ırkçılığın her türlüşününün maalesef olduğunu belirtirken sadece Fransızların yabancılara karşı değil, yabancılardan da Fransızlara yönelik ırkçı hareketinin son 10 yıl içerisinde arttığını belirtmesi Fransa’daki İslam karşıtlığının boyutlarını göstermesi yönünden önemlidir (“*Fransızlardan Irkçılık*” İnternet Haber, 2016). Yine diğer taraftan Danimarka’da Hz. Muhammed’e karşı gerçekleştirilen karikatür krizi, Hollanda’da 4-7 Temmuz 2009 tarihleri arasında Avrupa Birliği Parlamentosu (AP) için yapılan seçimlerde Müslüman karşıtı partinin Avrupa Parlamentosu’na milletvekili gönderecek oy oranına ulaşmış olması, 11 Eylül saldırıları sonrasında Avrupa’daki değişimi açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Almanya’da zaten var olan radikal guruplar 11 Eylül sonrasında kendilerine daha fazla yaşam alanı bulmuşlar ve eylemlerini meşrulaştıracak daha fazla gerekçe üretmeye başlamışlardır. Bu değişim de hem siyasi partilerin hem medyanın hem de siyasetçilerin kullandığı kavramlara yansımıştır.

Aşırı sağ bir parti olan Die Republikaner (REP) (Cumhuriyetçiler Partisi) kullandığı bir seçim afişinde “*Kiliseleri köyde bırakıyoruz, camileri de İstanbul da*” ifadelerine yer vererek ve diğer taraftan kara çarşafı bir kadın portesi üzerinde “*Kafalara Özgürlük, şeriat değil, hukuk*” yazılı afişi 24 Ocak 2008 tarihinde yapılan Eyalet seçimlerinde kullanarak kampanyasını ağırlıklı bir şekilde Türk ve Müslüman karşıtlığı üzerine kurmuştur (“*Almanya’da Irkçı Partiler*”,

Sabah, 2009). 24 Şubat 2008’de yapılan Hamburg eyalet seçiminde bir diğer aşırı sağ parti olan *Deutsche Volksunion* (Alman Halk Birliği) *Minaretten Verbot* (Minare yasağı) konulu afişler kullanarak seçim çalışmalarını yürütmüştür. Almanya’da seçim yarışlarında ortaya konan karşıtlığın yanı sıra doğrudan göçmenlerin ibadet yerleri de hedef alın aşırı sağcı eylemler göçmenleri tehdit edecek boyutlara ulaşmış durumdadır.

2014’te Bielefeld’te bir camide Kur’an-ı Kerim nüshalarının yakılması, yine aynı gün Türklerin yoğun yaşadığı Berlin-Kreuzberg’teki Mevlâna Camii’nin kundaklanması ayrıca 19 Ağustos 2014’te yine Bielefeld şehrinde bulunan bir camide önce kameraların tahrip edilmesi, ardından Kur’an-ı Kerim nüshaları yakılması göçmenlere yönelik eylemlerdir. Son iki yılda Almanya’da meydana gelen kundaklama vakaları yüze yaklaşmış durumdadır. 1992’de Mölln’de, 1993’de Solingen’de, 2004’de Köln’de, 2008’de Ludwigshafen’de gerçekleştirilen saldırılar ve kundaklamaların yansira Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) örgütü tarafından organize edilen ve henüz aydınlatılmamış ve bağlantıları Alman istihbaratına kadar uzanan ırkçı seri cinayetler göçmenlerin Alman hükümetine yönelik güveninin ve inancının kaybolmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra yabancı ve İslam karşıtı “Batı’nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar” (PEGIDA) hareketine katılımın her geçen gün artması ve düzenli olarak İslam karşıtlığına yönelik düzenlenen gösteriler Almanya’daki göçmen ve Müslümanları endişelendirmektedir (“Pegida’ya Katılım Arttı”, *Deutsche Welle*, 2015.)

Almanya’da İslam karşıtlığının getirdiği ayrışmayı gidermek ve entegrasyon sürecini hızlandırmak için farklı politika yöntemlerini deneyen siyasetçilerin de çeşitli bahanelerle sistem dışına itilmişlerdir. Almanya’nın birleşmesinin yirminci yılında eski Cumhurbaşkanı Christian Wulf yaptığı konuşmada “İslam’ın da Almanya’ya ait olduğunu” dile getirmesi, İslam karşıtlığının yükselişini engellemek ve göçmenlerin sahiplenildiğini göstermek açısından iyi bir başlangıçtı. Fakat bu açıklama büyük yankı uyandırdı ve birçok Alman milletvekili cumhurbaşkanının yaptığı konuşmayı sert bir dille eleştirdi. Angela Merkel de cumhurbaşkanının sözlerini destekler gibi yaparak aslında yeni bir İslam algısına vurgu yaptı. Merkel, “İslam’ın Almanya’ya ait olacağını ancak Almanya’daki İslam algısının farklı olduğunu” dile getirerek, “nasıl bir İslam” sorusuyla tartışmaya farklı bir yönden yaklaştı. Merkel’in, “Almanya’da yaşanan İslam’ın anayasaya uygun olmasına büyük önem verildiğini” kaydetmesi, bunun üzerine konuşmak gerektiğini dile getirmesi ve “aksi halde korkular büyüyebilir ve bizim isteklerimizin dışına çıkabilir”

yönündeki konuşmaları olumlu karşılandı (“Merkel: İslam ve Almanya”, *Sputnik Türkiye*, 2016).

Merkel’in söylemek istediği şeyse sıkça dile getirilen *Euro-İslam* (Avrupa İslam’ı) kavramının uygulanmasıdır. Euro-İslam laikliği benimseyen, demokrasiyle sorunu olmayan, batılı değerleri sahiplenen ve şeriat istemeyen bir yapı olarak algılanmaktadır (Tibi, 2005). Bu doğrultuda din adamlarının Almanya içerisinde eğitilmesi, Almanca bilmesi, kendi dini kurumlarının oluşturulması ve kendi din adamlarının yetiştirilmesi gibi hedefler içermektedir. Bir nevi İslam’ı millileştirilme çabası olan Euro İslam kavramının çeşitli nedenlerden ötürü başarılı olma şansı düşüktür. Bu tür kavramları üretmenin yanı sıra göçmenlerin değer yargılarına saygı duyulması ve iki kültür arasındaki ortak noktaların kurulması ve daha fazla ön plana çıkarılması gerekmektedir. Ne var ki Angela Merkel’in, Danimarka’da ortaya çıkan ve İslam aleminin büyük tepkisini çeken karikatür krizinin sahibi Kurt Westergaard’a M100 Sanssouci Colloquium tarafından organize edilen ödül töreninde 2010 yılının basın ödülünü vermesi eylemlerle söylemler arasındaki gelişkiyi ortaya koymaktadır.

Almanya içerisinde ki entegrasyon sorunu veya eğitim tartışmalarının bitirilme imkânı mümkün gözükmemektedir. Çünkü Almanya soğuk savaş döneminde ehemmiyetle üzerinde durmaya çalıştığı özgürlükçü görünümünden uzaklaşarak daha fazla radikalleşti. Göçmenlerse 11 Eylül saldırıları sonrasında yaşanan gelişmeler nedeniyle topluma uyum sağlama noktasında daha isteksiz ve daha koruyucu bir tutum takınmaya başladı. Avrupa’da yaşanan ekonomik kırılmalar da bu değişimi etkilemiştir. Küresel boyutlara ulaşan bu değişim iki farklı uçtaki gurupların hızla yükselmesine neden olmuştur. Aşırı sol hareketler AB’yi eleştirirken aşırı sağ hareketler göçmenleri ve onların dinlerini hedef almaya başlamışlardır. Bu durum da Avrupa’da hızla yeni kırılmalara ve Brexit gibi siyasi sonuçlara evirilmektedir. Bu kırılma noktalarında tarihsel düşmanlıklar ve dinsel ayrılıklarda daha çok gündeme gelebilmektedir. Almanya’daki göçmenlerin geldiği ülke olan Türkiye karşıtlığı tarihsel bir arka planı olduğu gibi Müslüman olması itibariyle dini bir boyutu da söz konusudur. Bu nedenle, 11 Eylül saldırıları sonrasında göçmenlerle Almanlar değil Almanya ile Türkiye sık sık karşı karşıya gelmeye başlamıştır. Bu karşı karşıya gelişler beraberinde daha derin ayrışmaları ve 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yaşanan gelişmelerde olduğu gibi iki ülke arasındaki karar alıcılar tarafında derin fikir ayrılığına yol açmıştır.

15 Temmuz Darbe Girişimine Yönelik Almanya'nın Duruşu ve Almanya'daki Türk Göçmenler

Silahlı kuvvetler içerisine sızmış bir gurup Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) mensubu olduğu ortaya çıkan subayın, ordunun emir komuta zinciri dışında, 15 Temmuz 2016 cuma gecesi saat 9'da Boğaziçi köprüsünü kapatmasıyla bir darbe girişimi gerçekleştirildi. İnsanların ekranları karşısında olduğu bir saatte gerçekleştirilmeye çalışılan bu girişime karşı ilk tepkisi girişimin doğruluğunu tespit etmek ve ilk panikleme anlarını atlamağa geçti. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın facetime üzerinden CNN TÜRK televizyonunda Hande Fırat'ın programına canlı olarak bağlanıp insanları darbeyi durdurmaya çağırması halkın sokaklara akın etmesine neden oldu. FETÖ mensubu bir gurup teröristin silahlı kuvvetler içerisine sızarak gerçekleştirilmeye çalışıldığı darbe girişimi karşısında Türk halkı kendi canları pahasına tankların önünde durarak şanlı bir direniş ortaya koydu. 24 saat içerisinde, demokratik yollarla iş başına gelmiş bir hükümeti devirme girişimi halkın sokakları doldurmasıyla ancak kontrol altına alınabildi. O gece meclis, cumhurbaşkanlığı külliyesi vuruldu sivil halkın üzerine ateş açıldı ve binlerce insan hayatını yitirdi veya yaralandı. Cumhurbaşkanının tatil yaptığı otele suikast timi gönderildi, mecliste bir araya gelen milletvekillerine karşı TBMM bombalandı. Darbecilerin akıllara durgunluk veren bu girişimleri toplumsal uzlaşma ortamını kolaylaştırdı ve muhalefet partileri, medya kuruluşları ve iş dünyası darbe girişimine karşı ortak bir tavır takındı. Bu tavır darbelere karşı toplumsal tepkiyi ortaya ve yeni kapı ruhu adı altında bir uzlaşma algısını ortaya çıkardı.

Darbeye karışan askerler bir bir yakalandı ve tutuklandı. Hızla kamu kuruluşlarında, iş hayatında FETÖ mensubu kişilere yönelik açığa almalar, gözaltılar ve soruşturmalar başlatıldı. Milli Güvenlik Kurulu hükümete olağan üstü hal ilan edilmesini tavsiye ederek kanun hükmünde kararnameler ile kamu kuruluşlarının yeniden yapılandırılması ve FETÖ terör örgütü ile etkin mücadele edilmesi hedeflendi. Darbe girişimi sonrasında 261 vatandaşımız şehit oldu ve binlercesi yaralandı. Türkiye'nin ortaya koyduğu bu demokrasi zaferi Batılı devletler tarafından pekte o yönde algılanmadı ve çeşitli gerekçeler üretilerek bu zafer görülmemeye veya küçümsenmeye çalışıldı. Batılı devletler darbe girişimini kınamasına rağmen OHAL kapsamında alınan önlemleri muhalefet susturuluyor yönünde yorumlayarak bu tutuklamaları ve uygulamaları daha fazla ön plana çıkartılar. Türk halkının demokrasiye sahip çıkma mücadelesi ve gayreti AB üyesi devletler nezdinde de aynı takdiri ne yazık ki göremedi.

Batıdan gelen ilk ziyaret 3-4 Ağustos'ta Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Thorbjorn Jagland'ın ziyareti oldu. Yirmi gün sonra gerçekleştirilen ziyaret olan biteni izlemekle batının yetindiğini göstermesi açısından önemlidir. AB kanadından ise, Avrupa-Asya (11. ASEM) zirvesi için Moğalistan'da olan Konseyi Başkanı Donald Tusk, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ve AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogheri zirvenin kapanış oturumunda bir bildiri kaleme alarak tepkilerini ortaya koydular. Bildiride, Türkiye'nin AB için önemi vurgulanırken, idam tartışmalarının, tutuklamaların demokrasi ve hukukun üstünlüğü kapsamında daha dikkatli ele alınmasını ve anayasal düzene bir an önce dönülmesini tavsiye ettiler. 18 Temmuz günü AB Dış İşleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini Dış işleri Bakanları Konseyinde, darbe girişimine yönelik benzer tepkiler ortaya koymuştur. ABD ve AB çevrelerinden gelen ucu açık toplumun kaygılarını dikkate almaktan uzak açıklamaların yapılması ve hiçbir Batılı liderin destek amacıyla Türkiye'yi ziyaret etmemesi darbe girişimi sonrasında Batı karşıtı söylemin giderek güçlenmesine neden oldu.

Birçok üye devlet bu girişimi yüzeysel olarak kınamakla yetindi ve darbe girişimine karşı AB'den gelen cılız tepki aslında Türk toplumu tarafından AB darbeye destek veriyor yönünde algılandı ve başta ABD olmak üzere batılı devletlere karşı hükümetin ve halkın tepkisi artarak devam etti. Özellikle AB'nin motoru durumunda olan Almanya 15 Temmuz darbe girişimini diğer batılı devletler gibi neredeyse görmezden geldi. Almanya'dan gelen ilk tepki Alman federal hükümeti sözcüsü Steffen Seibert'in, Almanya'nın Türkiye'nin seçilmiş hükümetine desteğini vurgulayan açıklamasıdır. Yine Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier de darbe girişimini kınayarak, "Türkiye'deki son gelişmelerden son derece büyük endişe duyduğunu" açıklamıştır ("Dünyadan Darbe Girişimine Tepkiler", *Deutsche Welle*, 2016).

Almanya Şansölyesi Merkel'se, iktidar değişiminin siyasi kurumlar eli ile ve demokratik rekabet kuralları çerçevesinde yapılması gerektiğini belirttiikten sonra, diğer Avrupa ülkelerinden gelen tepkiler gibi Merkel de suçluların yargılanmasında hukukun üstünlüğü prensiplerine saygı gösterilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Merkel'in Partisi CDU'nun üyesi ve Avrupa Parlamentosu Dış ilişkiler Komitesi Başkanı Elmar Brok, 19 Temmuz'da yaptığı açıklamada, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın darbe girişimini fırsata çevirerek gücüne güç katmaya çalıştığını, Putinleşme yolunda ilerlediğini ve

Türkiye'nin AB'ye ekonomik yönden bağımlılığını hatırlatması darbe girişiminin Almanya tarafından da pek anlaşılmadığını göstermektedir.

Aslında bu tutum Alman medyasının darbe girişimine yönelik ilk dakikalardan itibaren ortaya çıkarmaya çalıştığı algı yönetiminden de kaynaklanmaktadır. Alman medyası darbe girişiminin ilk saatlerinden itibaren darbecilerin elini güçlendirecek haberleri servis ettiğini görüyoruz (*“Präsidentenamt stellt klar”*, *Online Focus*, 2016). ABD yayın organı NBC haberlerine dayanarak kullanılan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Almanya'dan sığınma talep ettiği yönündeki yanlış ve yalan haberlerin uzun bir süre devam ettirilmesi iyi niyet göstergesi olarak yorumlanmamıştır. Almanya'nın önde gelen yayın kuruluşlarından *Der Spiegel* dergisi 16 Temmuz günü “İmam Sultan'a Karşı” (Sydow, 2016) adlı bir makale yayınlayarak aslında cumhurbaşkanına dolaylı olarak hakaret etmekten geri durmamıştır. Aynı dergi Gezi parkı olayları esnasında ilk defa Türkçe baskıyla ve “Boyun eğme” (*“Der Aufstand gegen Erdogan”*, *Spiegel Online*, 2016) başlığıyla çıkarken darbe girişimi sonrası, 18 Temmuz'da Pensilvanya'ya giderek Gülen ile gerçekleştirilen röportajda (*“Besuch bei Fethullah Gülen”*, *Spiegel Online*, 2016) Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) liderinin mütevazî bir hayat süren sade bir vatandaş olduğu izleniminin verilmeye çalışılması gözlerden kaçmamıştır. Birçok ülkede vatandaşların darbeye karşı onurlu duruşu, tankların önüne çıkışları ve darbecilere kaşı koymaları medyaların ilk sayfalara taşınırken, Alman medyasında vatandaşların askerlere aslında kötü muamelede bulunduğu ve bir intikam alma sürecine dönüştürüldüğü yönündeki haberlere daha çok yer vermişlerdir.

Alman gazeteleri, darbe girişimi neden başarısız oldu dercesine, Türk hükümetini suçlayan yayınları ön plana çıkarmaktan da çekinmemişlerdir. Televizyonlardan ve çeşitli gazetelerde kullanılan üslup, demokrasinin kurtarılmasından değil de darbenin neden başarısızlığına üzülmür düzeydedir. Bu doğrultuda Alman medyasında demokrasi, zafer, barış, yeni kapı ruhu gibi kavramlardan daha çok otorite, baskı, kaygı ve hatta diktatör gibi kavramlar daha sık tekrarlarla kullanılmıştır. Türkiye'nin karşı karşıya olduğu tehdidi anlamaktan uzak tek yönlü kaynaklardan elde ettikleri bilgilerle sürekli hükümeti suçlayıcı, dışlayıcı açıklamalarda bulunmaktan kaçınmamışlardır. Türkiye'nin beklentisi, üç milyona yakın göçmenin yaşadığı bir ülkeden 261 insanını kaybetmiş olmanın acısını paylaşmak ve kendisine yönelik amasız fakatsız sahip çıkılmasını görmektir. Fakat Almanya bu yönde bir tavır göstermedi ve geri kabul antlaşmasıyla ortaya çıkan ılımlı hava tamamen ortadan

kayboldu. Alman medyasının yanı sıra Alman hükümeti de Türkiye'deki darbe girişimini koşulsuz kınamasına rağmen, OHAL doğrultusunda ortaya konan önlemler ve hızla gerçekleştirilen tutuklamalarla ilgili yapılan açıklamalar darbe girişiminin önüne geçmesi, sık sık Türkiye'nin geleceği üzerine duyulan endişelerin ön plan çıkartılması yönünde oldu.

Almanya Şansölyesi Angela Merkel'in başarısız darbe girişiminin ikinci gününde yaptığı açıklamada bu girişimi Alman hükümeti adına sert bir şekilde kınadığını açıklasa da hükümetin aldığı kararlarla Almanya Türkiye'den kaçanların ilk uğrak yeri ve en fazla sığınma talep edilen ülke olmuştur ("*Immer mehr Türken*", *RP Online*, 2016). Ayrıca Almanya Dışişleri Bakanı Frank Walter Steinmeier 8 Ağustos'ta yaptığı bir açıklamada darbe girişiminin ardından olayın arkasında olduğundan şüphelenilen gazeteci yazar ve akademisyen gibi kişilere yönelik operasyonları eleştirmeye devam edeceklerini açıkladı. Bundan dolayı Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkilerin gerildiğini kabul ederken ("*Steinmeier setzt*", *Tagesschau*, 2016), hiçbir AB üyesi dışişleri bakanının darbe sonrası Türkiye'yi ziyaret etmemesini normal bir süreç olarak değerlendirmesi Türkiye'nin batıya yönelik eleştirileri noktasında haklılığını ortaya koymaktadır. Yine Steinmeier'in, 28 Ağustos'ta *Das Erste* televizyonunda *Farbe bekennen* ("*Interview mit*", *Das Erste*, 2016) programında yaptığı açıklamada hala darbenin bir tiyatro olup olmadığını ve Türkiye'yi ziyaret etmemenin doğru olup olmadığını tartışması iki ülke arasındaki ilişkilerin geldiği noktayı ve bakış açılarının farklılığını göstermesi açısından önemlidir.

Alman hükümetinden ve medyasından darbe girişimine karşı benimsenen küçümseyici ve alaycı tavır Almanya'da yaşayan göçmenleri de rahatsız etmiş durumdadır. Alman kamuoyunun bu süreçte 3 milyona yakın bir göçmen nüfusunun anavatanına yönelik kullandığı üslup düşündürücüdür. Bu tavır, bu insanları bir gün öyle veya böyle asimile edileceğine olmayanların da marjinalleştirilerek toplumdaki ayrıştıracaklarına inandıklarını göstermektedir. Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin 15 Temmuz darbe girişimini protesto etmek amacıyla toplanma gayreti dahi Alman hükümetinin engellemesiyle karşılaştı. 31 Temmuz Pazar günü Köln'de düzenlenen 'Darbe Karşıtı Demokrasi Mitingi' de birçok engellemelerle karşılaştı.

Avrupalı Türk Demokratlar Birliği'nin (UETD) öncülüğünde gerçekleştirilen mitinge katılan diğer sivil toplum kuruluşlarının flamalarını açmalarına dahi müsaade etmediler aynı şekilde eğer bu flamalar açılırsa bu kuruluşlara yönelik baskı, ceza veya kapatmaya kadar varacak adımlar

atılacağı yönünde Alman yetkililer tarafından onlarca açıklamalar yapıldı. Alman kamuoyunun kışkırtmaları neticesinde aynı gün Cumhurbaşkanı Erdoğan karşıtı protestolar, organize edilerek aslında demokrasi mitingine katılanları yıldırıma yönelik bir strateji izlendi. Sol Parti, Yeşiller ve Sosyal Demokrat Parti'nin gençlik örgütlerinin organize ettiği "Erdoğan çılgınlığını durdurun Türkiye'de İnsan Hakları ve Demokrasi" adlı gösteri düzenlendi ve aşırı sağcı Pro NRW de "Almanya'da Erdoğan'a itaate hayır" sloganıyla bir karşı gösteri düzenledi. Köln'de düzenlenen demokrasi mitinginde Cumhurbaşkanı miting alanına telekonferansla canlı olarak bağlantı yapmasına müsaade edilmemesi ("*Bei Erdoğan-Demo*", *Zeit Online*, 2016) ve daha sonrasında Terör örgütü PKK üyelerinin bağlantılarına destek verilerek görüşmelerin sağlanması darbe girişimi sonrasında Almanya'nın Türkiye'deki darbe girişiminin başarısızlığından duyduğu üzüntüyü net bir şekilde ortaya koymaktadır.

15 Temmuz sonrasında Millî Görüş'ün Avrupa kanadına yönelik baskıların artması ve ayrıca Diyanet İşleri Türk-İslam Birliği (DİTİB) ("*Gespräche mit DITIB*", *SWR Fernsehen*, 2016)'in çeşitli bahaneler ön plana çıkartılarak Türkiye ile bağının koparılmasına zorlanması ve faaliyetlerini kısıtlama çabaları bu sürecin bir parçası haline getirilmiştir. Almanya'daki göçmenleri yalnızlaştırmaya zorlama sürecine 15 Temmuz bahane edilerek hız verildiği görülmektedir. Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) Milletvekili Maik Beer mann ("*Türken in Deutschland müssen*", *Bückerburg*, 2016) Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) "Bizim cumhurbaşkanımız Erdoğan değil Gauck ve Almanya'da yaşayan Türkler'in Almanya'yı mı yoksa Türkiye'yi mi tercih ettiğini açıklamaları gerekiyor" ifadeleriyle aslında yalnızlaştırma ve sonrasında asimile etme siyasetini açığa vurmaktadır. Bu aynı zamanda uzun süredir 15 Temmuz darbe girişimiyle devrilemeyen Türkiye'deki meşru hükümete ve darbeye dur diyen Türk halkına yönelik cezalandırılma çalışmasıdır. Bu durum ise, Almanya'nın demokratik kavramları kullanarak otoriterleşmeye doğru gitmesine neden olacaktır. Her fırsatta farklılıklara saygı vurgulanırken, ötekileştiren bir dil kullanmak saygıyı değil daha çok kutuplaşmaların önünü açacaktır.

Sonuç

İki ülke arasında son dönemlerde yaşanan gelişmelerin sorunlu bir boyuta ulaşmasında yukarıda da zikredilen birçok neden vardır. Bunların eğitim sorunu, entegrasyon politikaları ve küresel boyuttaki 11 Eylül, DAİŞ,

mülteci krizi gibi değişimlerin yanı sıra 15 Temmuz gibi iki ülke içerisinde yaşanan gelişmelerden de etkilendiği ortadadır. Aslında tüm değişim dalgası her iki tarafı da etkilemekte ve tarafların bu dalgayı kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme arayışı söz konusudur. Almanya'nın göçmenlere yönelik uyguladığı entegrasyon politikası, aile birleşimi konuları insan hakları ihlallerine varacak düzeylere ulaşabilmektedir. Aynı şekilde eğitim politikaları fırsat eşitliği oluşturmak yerine tam aksi yönde bir amaca hizmet etmektedir. Bu eğitim sistemiyle göçmenler sistematik olarak dışlanmakta işçi çocuklarının da aile boyu işçiliğe yönlendirilme gayreti ortaya çıkmaktadır. Bunun farkında olunmadığının söylenmesi mümkün değildir. Bilinçli bir şekilde seçilen bir grup göçmen genç yukarılara taşınmaktadır.

Yine İslam karşıtlığı üzerinden göçmenlerin dini değerlerine hakarete varan hareketlerin hız kazanması bu hareketlere katılımın artması (PEGİ-DA) gibi toplumsal ayrışmayı artırmaktadır. Bu ayrışma da bir yere kadar bilinçli bir şekilde yapılmaktadır. NSU davalarının hala sonuçlandırılmamış olması Almanya hukuk sistemi için normal değildir fakat çözülme ihtimali de yoktur çünkü bunun derin uzantıları mevcuttur. Bu durumda Almanya içerisinde bir gurubun aşırı sağ hareketleri canlı tutmak istediğini ortaya koymaktadır. Bu hareketlerin varlığı göçmenlerin Almanya'nın istediği düzeyde bir uyum sürecinin dışına çıktığında tehdit mahiyetli kullanmak için canlı tutulmak istenmelerini göstermektedir. Sadece aşırı sağcı guruplar aracılığıyla değil Alman hükümeti de zaman zaman göçmen derneklerine baskı uygulayabilmektedir. Bunu da sözde Ermeni soykırım tasarısı sonrasında, gezi parkında ve 15 Temmuz sonrasında net bir şekilde göstermişlerdir. PKK terör örgütüne örtülü veya açıktan sahip çıkılması onların faaliyetlerine göz yumulması da aslında hem Türkiye'ye hem de göçmenlere verilen bir mesajdır. Terör örgütü eğer Türkiye ile anlaşamadığında Türkiye'ye karşı veya kendi içindeki göçmen guruplarla olası bir anlaşmazlıkta Almanya'daki PKK yandaşlarını onlara karşı kullanma stratejisinin bir neticesidir. Alman medyasının sürekli olarak kullandığı ötekileştirici dil yine 15 Temmuz sonrasında bile bu dilin kullanımına devam edilmesi kültürel ve değersel olarak farklılığı net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Avrupa'da yaşanan ekonomik kırılmalar da iki ayrı uçtaki gurupların hızla yükselmesine neden olmuştur. Aşırı sol hareketler AB'yi eleştirirken aşırı sağ hareketler göçmenleri ve onların değerlerini hedef almaya başlamışlardır. Bu durum da Avrupa'da hızla yeni kırılmalara ve Brexit gibi siyasi sonuçlara evirilmektedir. Bu kırılma noktalarında tarihsel düşmanlıklar ve dinsel

ayrılıklarda daha çok gündeme gelebilmektedir. Almanya'daki göçmenlerin geldiği ülke olan Türkiye karşıtlığı tarihsel bir arka planı olduğu gibi Müslüman olması itibarıyla dini bir boyutu da söz konusudur. Bu nedenle, 11 Eylül saldırıları sonrasında göçmenlerle Almanlar değil Almanya ile Türkiye sık sık karşı karşıya gelmeye başlamıştır. Bu karşı karşıya gelişler beraberinde daha derin ayrışmaları ve 15 Temmuz darbe girişimi sonrasındaki yaşanan gelişmelerde olduğu gibi iki ülke arasındaki karar alıcılar tarafında derin fikir ayrılığına yol açmıştır.

Son dönemde yaşanan sorunları sadece Türkiye-Almanya ilişkilerinden kaynaklanan bir anlaşmazlıkla açıklamaya çalışmak mümkün değildir. Bu çatışma sanıldığı gibi salt iktidar merkezli de değildir, kimlikler üzerine oturtulmuş tarihsel uzantıları olan bir sorundur. Bugünkü Avrupa toplumu soğuk savaş dönemi Avrupa toplumunun hoş görü ve mütevaziliğinden uzaktır. Bu durum sadece 11 Eylül saldırıları ile değil aynı zamanda küreselleşme ve ekonomik krizlerle de alakalıdır. Bu nedenle genelde Avrupa'da özelden daha fazla Türk kökenli göçmen nüfusu olan Almanya'da yaşanan göçmenlerin talep alanları sınırlandırılmaya çalışılmaktadır. Almanya'da göçmenlere yönelik, eğer ilerde büyük toplumsal kırılmalar yaşanırsa onları kontrol edebileceği bir topluluk olarak tutabilme kaygısı mevcuttur. Bu durum da klasik ulus-devlet kaygılarından başka bir şey değildir. Bugün 15 Temmuz sonrası yaşanan gelişmelerde göçmenler üzerinde Türkiye hakimiyetinin artmasının Almanya'ya gelecekte daha büyük bir sorun oluşturacağı kaygısı yaşatmaktadır ve bu etkinliğin daha fazlaşmadan kırılması kendi sınırları içerisine hapsedilme çabası yatmaktadır.

Kaynakça

- AKDEMİR, Erkan (2009). *"Avrupa'da Yükselen Sağ ve İslam Fobisi"*, AB Haber.
- AKOK, Garang (2002). Thomas Lado, Melha Rout Biel, *Terrorismus im Namen des Islam und das Horn von Afrika*, Tectum Verlag.
- DAĞI, İhsan D. (1998). *Ortadoğu'da İslam ve Siyaset*, İstanbul: Boyut Kitapları.
- ERDENİR, F. H. Burak (2006). *Avrupa Kimliği: Pan Milliyetçilikten Post-Milliyetçiliğe*, Ankara: Ümit yayınları.
- ERTEKİN, Özcan (2016). *"Türkçe'nin Alman okullarındaki konumu"*, *Avrupa Türk İş Adamları Birliği*, http://www.bteu.de/index/egitim_pisa_tr.pdf, (Erişim Tarihi: 17.09.2016).
- FIEN, Faruk (2016). *"Almanya'daki Türkler-Entegrasyon veya Gettolaşma"*, <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.11.2016).
- GÜLLÜPİNAR, Fuat (2014). *"Almanya'da Göçmen Politikaları ve Türkiyeli Göçmenlerin Trajedisi: Yurttaşlık, Haklar ve Eşitsizlik Üzerine"*, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1.

- HUNGTINTON, Samuel (2015). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, Çev. Cem Soydemir ve Mehmet Turhan, İstanbul: Okuyan Us Yayınevi.
- KARLSSON, Ingmar (2004). *İslam ve Avrupa İnanç Ayrılığı-Yaşam Birliği*, Çev. Gülseren Ergün, İstanbul: Cem Yayınevi.
- KURT Fatma, "Soğuk Savaş Sonrasında Batı Literatüründe İslam'a Bakış", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- NAOI, Aylin Ünver (2007). *Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- OKUR, Mehmet Akif (2008). "Uluslararası Hukuk ve Irak Savaşının Meşruiyeti", Research Gate.
- ÖZKAN, Metin (2015). "İslamofobi Aracı Olarak İŞİD", TÜİÇ Akademi.
- ÖZTÜRK, Mehmet (2010). "I. Körfez Savaşı'ndan 11 Eylül Sürecine ABD'nin Irak Politikası ve Bunun Türk-Amerikan İlişkilerine Etkileri", Akademik Bakış Dergisi.
- SYDOW, Von Christoph (2016). "Imam Gegen Sultan", Spiegel Online. (<http://www.spiegel.de/politik/ausland/tuerkei-recep-tayyip-erdogan-macht-fethullah-guelen-fuer-den-putsch-verantwortlich-a-1103324.html>)
- TIBI, Bassam (2005). *İslam: Between Culture and Politics*, New York: Palgrave McMillan.
- TIBI, Bassam (2003). "Die Fundamentalistische Herausforderung, Der İslam und die Weltpolitik", Beckischreiche Verlag.
- "AB Üyeliğine Yükselen Sağ Tehdidi" (2008). Haber 10.
- "Almanya'da Eğitim ve Pisa Araştırmasını Türkler ile İlgisi Üzerine Yorumlar", (2016). Avrupa Türk İş Adamları Birliği, http://www.bteu.de/index/egitim_pisa_tr.pdf, (Erişim Tarihi: 17.09.2016).
- "Alman Medyasının Yayınlamadığı Metin", *Enson Haber*, (2016).
- "Almanya'da İrkçi Partiler Kafayı Türklerle Bozdular", *Sabah*, (2009).
- "Almanya'da Göçmen Karşıtı Propaganda" (2014). Haber NL.
- "Almanya'da İrkçi Partiler Kafayı Türklerle Bozdular" (2009). *Sabah*.
- "Almanya'daki Dönerci Cinayetlerinde Mistik Şüphe" (2015). NTV.
- "Almanya ile Bir Kriz Daha" (2016) *Hürriyet*.
- "Almanya Türk Diasporasını Tehdit Olarak Algılıyor" (2015) *Sabah*.
- "Armenien Resolution: Türkische Gemeinde beklagt Vertrauensverlust in deutschen Staat", *Spiegel Online*, (2016).
- "Batı ve İslamofobi" (2009). *Semaver Dergisi*.
- "Bei Erdoğan-Demo dürfen keine Politiker zugeschaltet werden" (2016). *Zeit Online*.
- "Besuch bei Fethullah Gülen: Gülen hat uns bis ins Herz seiner Anlage vorgelassen" (2016). *Spiegel Online*.
- "Der Bundestag darf sich nicht um Erdogan kümmern", *Der Tagesspiegel*, (2016).
- "Dünyadan Darbe Girişimine Tepkiler", *Deutsche Welle*, (2016).
- "Erdoğan'a İzin Vermeyen Almanya'ya Tepki" (2016). BBC Türkçe.
- "Erdoğan Almanya'da Olay Yaratan Sözünü Tekrarladı: Entegrasyona Evet Asimilasyona Hayır" (2008). *Milliyet*.
- "Fransızlardan İrkçilik İtirafı" (2016). *İnternet Haber*.

- "Gespräche mit DITIB auf Eis gelegt"* (2016). SWR Fernsehen.
- "Immer mehr Türken ersuchen um Asyl in Deutschland"* (2016). RP Online.
- "Interview mit Bundesaußenminister Steinmeier"* (2016). Das Erste.
- "İmtiyazlı Ortaklık Alternatifi"* (2005). Hürriyet.
- "Kas Genel Sekreteri Wilhelm Staudacher'in Almanya'daki Türkler Konulu Sunumu"* (2004). Konrad-Adenauer-Stiftung Türkiye Temsilciliği.
- "Merkel: İslam Almanya'nın Bir Parçasıdır"* (2016). Sputnik Türkiye.
- "Pegida'ya Katılım Arttı"*, *Deutsche Welle*, 2015.
- "Präsidentamt stellt klar: Erdogan ist in der Türkei"* (2016). Online Focus.
- "Steinmeier setzt auf Gespräche mit Ankara"* (2016). Tagesschau.
- "Türkei: Der Aufstand gegen Erdogan"* (2016). Spiegel Online.
- "Türken in Deutschland müssen sich entscheiden Beermann: Haltung gegenüber Türkei überdenken"* (2016). Bückeberg.
- Vorländer Hans, Schäller Steven, Herold Maik, *PEGIDA: Entwicklung, Zusammensetzung und Deutung einer Empörungsbewegung*, München: Springer, 2016.
- "Wir lassen uns von einem Despoten wie Erdogan nicht erpressen"*, *Der Spiegel*, 2016.